

DE BALAGUER

El Molí del Comte i el poblat de Montmur

A la sortida del pont vell de Balaguer i tirant cap a la dreta, allí on hi havia un casal enmig d'un gran pati i que el poble en deia la Fassina, començava un camí de carro que recorria el veïnatge del riu Segre, amb uns grans plàtans al costat, camí que era conegut —i ho és encara— amb el nom de Molí del Comte.

Després de la guerra civil ha canviat completament. El camí ha desaparegut a tot el llarg de la ciutat i, al seu lloc, es troba ara un ample carrer que l'Ajuntament ha batejat amb el nom d'un fill il·lustre balaguerí: Pere III, però que allí duu la denominació de «IV», utilitzant així l'ordre aragonès i no pas el català, tal com li correspondria.

De tota manera, aquest camí es retroba una mica més enllà, quan s'acaben les cases, sense grans canvis, i continua travessant aquella part de l'horta fins a fer cap a la vila veïna de Vallfogona de Balaguer, després de trobar una sèquia, la via del tren de Lleida a la Pobla de Segur i la carretera de la muntanya.

Quan el camí arriba a la sèquia hi ha un pont de pedra que li permet de travessar-la i, allí mateix, s'aixeca una construcció antiga, bé que refeta posteriorment, amb un gran annex a la part septentrional. És el Molí del Comte, avui envoltat per una massa de fullatge (com nosaltres l'hem vist) i que forma part d'una propietat particular.

Una bona part d'aquesta construcció és de pedra, però després continua feta d'obra, de rajola, fins a la teulada des d'on surt un ràfec. Mirada per la banda de llevant s'observa una bonica façana amb dos portals elegants i simètrics. El del fons sembla condemnat a causa del mal estat de l'edifici, i el més pròxim al camí es conserva en-

cara, si bé la porta de fusta és molt vella i atrotinada.

El nom no pot enganyar-nos i es deu referir al molí d'oli o de farina propietat dels comtes d'Urgell. Ens ho confirma clarament l'existència de dos escuts llaurats en pedra, amb les quatre barres i els escacs del comtat, i presidits cadascun per una corona, que figuren encara al centre de cada arca-da dels dos portals. A dins de la casa es conserva una gran mola de pedra.

Les corones dels escuts es veuen una mica picades, però aquests, afortunadament, ofereixen encara els relleus ben destacats i fan pensar en unes remarcables peces de museu. És difícil d'imaginar-se que aquests dos escuts no hagin pertangut, almenys, al darrer dels comtes d'Urgell. Bé que han transcorregut ja més de cinc segles i mig de la desaparició del comtat, no podem oblidar que l'extinció de la casa comtal i la confiscació total dels seus béns, que decretà el nou rei Ferran d'Antequera, no podien, a partir d'aleshores, induir algú a representar les armes d'Urgell a la façana de cap edifici. El ràfec construït posteriorment potser obeïa a la idea de protecció d'aquests escuts.

Cal pensar, també, que el camí on es troba el Molí del Comte no era gaire transitat, perquè conduïa només a la vila de Vallfogona i que, al segle XV, el camí de Balaguer venia de Lleida i passava per Corbins, Torrelameu i Menàrguens, és a dir, per l'altre costat del riu. Per Corbins passaren les forces del comte Jaume quan anaren a atacar Lleida el mes de juny de 1413, i també per Menàrguens es presentaren les tropes del Trastàmara per a assetjar la ciutat de Balaguer.

Fa uns anys que nosaltres vam llançar

la idea de constituir una «Societat Històrica dels Comtes d'Urgell», per tal d'aplegar en una Biblioteca-Museu tot allò que hagués pertangut o bé es referís a l'antic comtat d'Urgell, ja fos llibres, documents i altres referències, o bé colleccions de fotografies de castells i muralles, així com fragments com ara escuts, portals, etc. Em semblava que, com a fill de la Noguera, tenia el deure de procurar que no s'anessin perdent els testimonis —no gaire abundants, malauradament— que recordaven l'antiga i gloriosa nissaga dels comtes d'Urgell, que crearen la Casa de Barcelona i ompliren de gestes brillants i decisives les pàgines de la nostra història.

Aquests dos escuts del Molí del Comte podrien trobar allí el lloc més adequat.

El poblat de Montmur

N'havíem sentit parlar sovint i el poeta balaguerí Josep Carner-Ribalta li dedicà el seu magnífic poema *Les fades de Montmur*. Però aquest estiu vam poder visitar-lo gràcies a l'amabilitat dels nostres estimats amics senyors Maria i Juli.

En efecte, situat a la partida del secà que es troba no gaire lluny de la carretera de Castelló de Farfanya, la famosa vila de Margarida de Montserrat, mare del darrer comte d'Urgell, el poblat de Montmur ofereix al visitant una visió de meravella.

És un gran rocam amuntegat en un turó,

també de propietat particular, que corprèn per la seva disposició i grandesa. Avui és un indret isolat, poblat només de conills, però el seu aspecte fa pensar tot seguit en un lloc d'habitacles humans l'origen del qual es remunta, probablement, a uns temps remots.

Una gran roca, després segurament del nucli central, ofereix una cavitat ben visible. El poble en diu «la sitja», bé que sembla la part d'una antiga cova més aviat que no pas una fossa. D'altres signes evidents de vida humana apareixen en altres roques del poblat i també dels encontorns.

Nosaltres en parlem només en primera impressió, mancats de documentació o d'altres referències. Trobem estrany que els balaguerins no s'hagin interessat a investigar aquell indret, fent oportunes recerques i excavacions, fins arribar a situar el poblat de Montmur en la història i en la cultura. Ignorem si algun voluntariós recercador ha dedicat el temps i el seu talent a posar en relleu el misteri que tanquen aquelles roques, però tenim el pressentiment que Montmur mereix una atenció especial.

Potser una entitat excursionista balaguerina, o bé alguns estudiosos de la Ciutat Comtal, podrien ocupar-se'n seriosament, perquè és indubtable que el poblat de Montmur hauria de figurar en una història de Balaguer moderna, intel·ligent i completa.

J. B. Xuriguera.